

كورد له سووريا و ئالنگارييه كوڤن ونوڤيه كان

28-07-2020

نووسه ره كان

ناوه ندى ليكوڤلينه وهى رووداو

كورتە : هيچ كات ههلبژاردنه په رله مانیه كانى سووريا له هيچ يه كيك له خوله كانيدا گرنگيه كى راسته قينهى نه بووه. له كوده تاي به عس له ۸ ئادارى ۱۹۶۳دا په رله مان هه لوه شيندرايه وه و كرا به ئه نجومه نى سه ركردايه تى شوڤش، دواتریش له كوده تاي حافظ ئه سه ددا، له ۱۹۷۱په رله مان به ناوى ئه نجومه نى گه ل گه ريندرايه وه و ئه ندامه كانيشى به بى ههلبژاردن دامه زريندراڻ.

هه‌لبژاردنه په‌رله‌مانیه‌که‌ی سوریا

هیچ کات هه‌لبژاردنه په‌رله‌مانیه‌کانی سووریا له هیچ به‌کێک له خوله‌کانیدا گرنگیه‌کی راسته‌قینه‌ی نه‌بووه. له کوده‌تای به‌عس له ۸ ئاداری ۱۹۶۳دا په‌رله‌مان هه‌له‌وه‌شێندراپه‌وه و کرا به‌ئهنجومه‌نی سه‌رکردایه‌تی شو‌پش، دواتریش له‌کوده‌تای حافر ئه‌سه‌دا، له ۱۹۷۱دا په‌رله‌مان به‌ ناوی ئهنجومه‌نی گه‌ل گه‌رپێندراپه‌وه و ئهندامه‌کانیشی به‌ بن هه‌لبژاردن دامه‌زرێندران. پاشانیش پرۆسه‌ی هه‌لبژاردن له ساڵی ۱۹۷۳ ده‌ستی پێک‌ده‌وه. ده‌سه‌لاتی جێبه‌جێکردن له سووریا دا ئهنجومه‌نی گه‌لی له ناوه‌پۆکه‌که‌ی به‌تالکرده‌وووه و کردی به‌ ئامرازکی وه‌زیفی که‌ کاره‌که‌ی به‌یاساییکردن وشه‌رعیه‌ت دان بوو به‌ ئاراسته‌ و بپاره‌کانی ده‌سه‌لاتی جێبه‌جێکردن که‌ به‌ره‌هایی له‌ژێرده‌سه‌لاتی ئه‌سه‌دا بوو. به‌لام هه‌لبژاردنه‌کانی ئه‌مدوایه‌ که‌ له ۹ تهموز به‌رپۆوه‌ چوو، دوو ئاماژه‌ی تێدا بوو که‌ هه‌قه‌ هه‌له‌سته‌ی له‌سه‌ر بکریه‌ت: له‌لایه‌که‌وه‌ ئه‌وه‌ روون بووه‌وه‌ که‌ ناکوکی نیوخۆیی نوخبه‌ی ده‌وله‌مه‌ندی جه‌نگ به‌ ده‌وری ده‌سه‌لاتدا چرپۆته‌وه، که‌ وایکرد هه‌ندیکیان ره‌مه‌زگانیان به‌نه‌ ئهنجومه‌نی گه‌ل و هه‌ندیکي دیکه‌ش دووربخرێنه‌وه. بۆ نموونه‌ له‌ حه‌له‌دا فارس شه‌هابی سه‌رۆکی ژووری بازگانی حه‌له‌ب که‌ په‌کێک له‌ ره‌مه‌ز ئابووری و پيشه‌سازییه‌ دياره‌کانی بازنه‌ی ئابووری که‌ پشتی ده‌سه‌لاتی ده‌گرت دوورخراپه‌وه. شه‌هابی ئه‌وه‌ی نه‌شارده‌وه‌ که‌ توورپه‌به‌ له‌ ده‌رکردنی له‌ ئهنجومه‌ن و هێزیشی کرده‌ سه‌ر ئه‌نجامی هه‌لبژاردنه‌کان، شکستی خۆیشی به‌ هاوپه‌یمانی "گه‌نده‌لکاران و لۆرده‌کانی جه‌نگ و داعشه‌کانی نیوخۆ" به‌سته‌وه. له‌ به‌رامبه‌ریشدا حسام قاترجی بازگانی تۆمه‌تباریه‌ قاچاغبردنی نه‌وت ده‌رچوووه‌ که‌ له‌ چه‌ندین ناوچه‌ی جیاجیای سووریا بازگانی کردووه‌ و سزاکانی ئه‌مریکاش ده‌یگریته‌وه‌ و تۆمه‌تباریشه‌ به‌وه‌ی که‌ له‌گه‌ل داعشدا بازگانی کردووه، به‌ تابه‌ت ئه‌و کاته‌ی که‌ ناوچه‌ نه‌وتیه‌کانی رۆژه‌لاتی سووریا له‌ژێرده‌ستی داعشدا بوو.

له‌م چه‌ند ساڵه‌ی دوایی جه‌نگی سووریا دا، دوای ئه‌وه‌ی بانکی مه‌رکه‌زی سووری دراوه‌ قورسه‌کانی که‌مبوو، حکومه‌ت زیاتر پشتی به‌ به‌شکردنی ره‌مه‌ز ئابوورییه‌کانی سییه‌رو چالاکیه‌ ئابوورییه‌ ناوه‌واکان ده‌به‌ست بۆ ئه‌وه‌ی له‌ دابین کردنی پاره‌ی جه‌نگ و مووچه‌ی فه‌رمانبه‌رانی ده‌وله‌ت به‌رده‌وام بێت. له‌گه‌ل ئه‌مانه‌شدا پالپشتی دارایی میلیشیاکانی پێ کرد که‌ بوونه‌ هێزی هاوتای سوپای سووریا.

واده‌رده‌که‌ویت له‌ قوئاخ‌ی دوای جێبه‌جێکردنی یاسای قه‌یسه‌ر بۆ سزاکان، که‌ حکومه‌تی سووریا زیاتر پشت به‌ چالاک‌ی ئابووری ناوه‌وا به‌ستیت بۆ ئه‌وه‌ی له‌ سزاکانی یاسای قه‌یسه‌ر ده‌ربازی بێت. ئه‌مه‌ش ده‌بیته‌ هۆی دا‌بینکردنی حه‌سانه‌ی نیوخۆیی بۆ ره‌مه‌زگانی ئه‌م چالاکیه‌ ئابوورییه‌.

ئاماژه‌یه‌کی دیکه‌ هه‌یه‌ که‌ له‌هه‌لبژاردنه‌کانی ئه‌م دواییه‌دا ده‌رکه‌وت، ئه‌ویش دوورخستنه‌وه‌ی ئه‌و که‌سایه‌تییه‌ کوردانه‌یه‌ که‌ چه‌ندین ساڵه‌ وه‌فاداریان بۆ ده‌سه‌لات ده‌ربپۆوه. ئه‌مه‌ش به‌لگه‌یه‌ له‌سه‌ر بیرکردنه‌وه‌ی ده‌سه‌لات به‌رامبه‌ر کورد، که‌ نکۆلیکردن و دوورخستنه‌وه‌ی کورد له‌ رێبازیدا نه‌گۆراوه. ئه‌گه‌ری ئه‌وه‌ش هه‌یه‌ ده‌سه‌لات بچینه‌ هه‌ندیک رێککه‌وتنی نوێی ناوچه‌یه‌وه‌ که‌ به‌ئامانجگرتنی ناوچه‌ کوردیه‌کانه‌.

دانوستانده‌ نوێیه‌کان

هه‌ندیک زانیاری هه‌یه‌ که‌ باس له‌ به‌رده‌وامی هه‌وله‌کانی تورکیا ده‌کات بۆ ئه‌وه‌ی ته‌نازولاتی زیاتر به‌ رووسیا بکات سه‌باره‌ت به‌ ناوچه‌کانی ئیداره‌ی خۆسه‌ر که‌ رووسیا، سه‌ربازی له‌وێ هه‌یه. له‌لایه‌کی دیکه‌شه‌وه، رووسیا دیداری له‌گه‌ل هێزه‌کانی سووریا دیموکرات هه‌یه و هه‌وله‌دات وه‌به‌ره‌ئێنان له‌سه‌ر تموکه‌کانی تورکیا بکات و وه‌ کو کاتی فشار له‌سه‌ر هێزه‌کانی سووریا دیموکرات به‌کاریان به‌هێنیت بۆ ئه‌وه‌ی ناچاری بکات، نه‌ک ته‌نها هه‌ندیک ناوچه‌ له‌ رووی سه‌ربازی و ئه‌منیه‌وه‌ چۆلیکات به‌لکو، له‌رووی ئیداره‌ی مه‌ده‌نیه‌وه‌، به‌ته‌واوه‌تی بۆ حکومه‌تی سووریا بیگه‌رینیته‌وه، به‌بێته‌وه‌ی له‌به‌رامبه‌ردا هیچ بۆ هێزه‌کانی سووریا دیموکرات پێشکه‌ش بکات. فشاره‌که‌ش به‌شپۆه‌یه‌کی سه‌ره‌کی له‌سه‌ر ناوچه‌ی عه‌ین عیسی سهربه‌ ره‌ققه‌یه‌ که‌ ناوچه‌ی کۆبانی و ته‌واوی ناچه‌کانی دیکه‌ی ئیداره‌ی خۆسه‌ر به‌یه‌که‌وه‌ گرێده‌دات. له‌ حاله‌تیکدا ئه‌م فشارانه‌ وه‌به‌ره‌ئێنان له‌سه‌رکرا، جا به‌ته‌سلیمکردنی عه‌ین عیسا بێت به‌ حکومه‌تی سووریا، یاخود ده‌ستی تورکیای بگات، ئه‌وا ناوچه‌ی کۆبانی به‌ته‌واوی گه‌مارۆده‌دری و ده‌رگای بۆ ره‌ققه‌ ده‌کریته‌وه. چوونکه‌ له‌ ته‌واوی ناوچه‌کانی تری پارێزگای ره‌ققه‌دا ئه‌مریکا حوزروویکی سه‌ربازی نیه‌.

زۆبهی کورد پینانواپه که په لهکردن له به دهستهینانی ههنگاوهگانی په کربزی کورد هه ره شه و مه ترسیهگانی سه ر ناوچهگانی ئیداره ی خۆسه ر که مده کاته وه، یان لانیکه م بۆ سه ر ناوچه کوردیه گان که مده کاته وه. قوناخی دووه م دهستی پینه کردوو و له مه ش گرنگتر، هه ردوولا په له یان نه کردوو له و ریکه وتنه ی که په یمانیانداوه بیکه ن. رۆژی دووشه مه ی رابردوو (۲۰ ته مووز) هه ردوولایه نی چاودیری کاری دانووستاندنه گان، وه زاره تی دهروه ی ئەمریکا، به نوینه رایه تی زه هرا بیللی که جیکه ی ولیام روباکی گرته وه که کاره که ی ته واو بوو له ناوچه که دا (مه گه ر وه زاره تی دهروه و رۆله که ی دریزگاته وه)، و هیزه گانی سوریا ی دیموکرات به نوینه رایه تی مه زلوم عه بدی له گه ل ئەنجومه نی نیشتمانی کورد بۆ تاوتوێکردنی ئاماده کارییه گان بۆ ده ستپیکردنی قوناخی دووه می گفتوگۆ له گه ل پارته نیشتمانییه گان کۆبوونه وه. ئەمه مانای وایه که ئەم قوناخه به شیوه یه کی ناراسته وخۆ دهستی پیکردوو. وه کو سه ره تایه ک بۆ گفتوگۆی راسته وخۆ که چاوه پروان ده کربت یه که م دانیشتنی، له دوا ی جه ژنی قوربان ده ست پیکات.

ئالنگاری گهروه ی به رده م ئەم گفتوگۆیانه، گۆرینی ئیداره ی خۆسه ری ئیستایه له ناوچه کوردیه گاندا به ئیداره یه کی نیشتمانی کوردی سووری په کگرتوو له روه ی سیاسی، سه ربازی و ئابووریه وه. سه رکه وتن به سه ر ئەم ئالنگاریه دا ئاسان نیه، چونکه له قوناخی شه ر له گه ل گروپه ئیسلامیه توند ئاژۆکان له ئۆپۆزیسیۆنی سووری و دواتریش له گه ل داعشدا، سه رکرده و جه نگاوه ره کورده ناسووریه گان رۆلێکی گه ره یان له شه ره گاندا هه بووه، بۆیه به ئاسانی ده ستبه رداری ئەو رۆله نابن که له دوا ی شه ره گان ده ستیان خستوه. ئەمریکاش مه رچی ئەوه یه که ئەمانه له رۆژئاوا ی کوردستان ده ربچن. به لام دانانی گۆشاری راسته قینه بۆ جیه جیکردنی ئەم مه رجان به بێ کیشه و وهوشیاریدانی زۆر، له وانه یه مه ترسیدارتر له مه گۆرینی نه خشی هه وه یمانیتیه گان و بژارده گان بن، چونکه ئەمریکا ترسی له وه هه یه به له ده ست ده رچوونی کورد له ناو هیزه گانی سوریا ی دیموکراتدا هیزه عه ره به گانی ناو هه وه یمانیتیه که به ره و هه وه یمانیتیه له گه ل رژی می سوریا و روسیا ئیران برۆن.